

Sygn. akt IV U 873/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 października 2020 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Tomasz Koronowski

Protokolant: stażysta Anna Pikulska

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2020 r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania K. E.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 12 sierpnia 2020r., znak: (...)

o rekompensatę z tytułu pracy w szczególnych warunkach

I. oddala odwołanie;

II. zasądza od K. E. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV U 873/20

UZASADNIENIE

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 12 sierpnia 2020r., znak (...), organ rentowy ponownie odmówił ubezpieczonej K. E. prawa do rekompensaty z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy wskazał w uzasadnieniu decyzji, że okres zatrudnienia, który nie był oceniany w poprzednim postępowaniu, nie może zostać zaliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach, gdyż mimo wezwania ubezpieczona nie przedłożyła świadectwa pracy w szczególnych warunkach, potwierdzającego okres pracy przy komputerze z monitorem kineskopowym, a tym samym nie udowodniła wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczona twierdziła, że w latach 1997 – 2003 pracowała jako księgowa przy komputerze z monitorem kineskopowym w Zakładzie (...) w I.. Skarżąca wskazała, że nie może złożyć świadectwa pracy w warunkach szczególnych, gdyż Zakład już nie istnieje. Dokumenty z przebiegu pracy są przechowywane w archiwum w M..

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie i o zasądzenie kosztów procesu. Organ rentowy wskazał na przepisy ustawy z dnia 9 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2018r. poz. 1924) i ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2020r. poz. 53 ze zmianami; dalej: ustawa emerytalna) i wywodził, że ubezpieczona nie dołączyła do odwołania żadnych nowych dokumentów na okoliczność udowodnienia 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżąca K. E., ur. (...), w 1975r. ukończyła Policealne Studium Zawodowe w K., uzyskując tytuł technika ceramika w zakresie technologii ceramiki.

W dniu 1 września 1977r. skarżąca została zatrudniona w (...) Przedsiębiorstwie (...) w ramach stażu na stanowisku formowacza. Skarżąca przeszła wówczas przez wszystkie stanowiska pracy od kopalni, przez produkcję i laboratorium. Wykonywała pracę fizyczną, najpierw przy taśmociągach przy odbiorze gliny z kopalni, potem jako formowacz, obsługiwała maszyny na produkcji, pracowała na tzw. ustawce, odbierając surową cegłę, obsługiwała urządzenie, na którym ustawiało się cegłę na belkach, ręcznie ustawiała bloczki cegieł na wózkach, które następnie były wywożone do wypalania.

W dniu 1 grudnia 1977r. skarżąca została zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy w powyższym przedsiębiorstwie, w zakładzie (...) w U., na stanowisku brakarza ceramiki budowlanej (laborantki). Przedsiębiorstwo posiadało wydzielone na hali produkcyjnej laboratorium. Praca odbywała się na trzy zmiany, na każdej zmianie pracowała jedna laborantka. Skarżąca pobierała wówczas próbki gliny, dopilnowywała jakości masy do produkcji, ilości zawartości wapna i piasku w masie oraz stosunku proporcjonalnego składników masy, sprawdzała temperaturę gaszenia wapna oraz jakość surówki. Nadto pobierała próbki suchych wyrobów, przeprowadzała badania wytrzymałościowe i próby chemiczne gotowych cegieł, które szły już do sprzedaży. Gotowe cegły klasyfikowała na trzy gatunki oraz ręcznie wybierała potrzebną ilość cegły do testów przeprowadzanych w laboratorium w O..

Z dniem 1 stycznia 1978r. skarżącej powierzono obowiązki ślusarza. Na wniosek skarżącej z dnia 15 marca 1978r. została ona przeniesiona do Zakładu (...) w P., gdzie produkowano silikaty. W dniu 17 kwietnia 1978r. powierzono jej obowiązki mistrza produkcji. Skarżąca sprawowała nadzór nad całym procesem produkcyjnym, kontrolowała pracowników zatrudnionych w kopalni, młynarzy mielących wapno, tzw. odbieraczki, które ręcznie odbierały cegłę, mechanika zmianowego, elektryka zmianowego, laborantkę, autoklawistę, magazyniera placowego oraz palacza, który w kotłowni przygotowywał parę do suszenia cegły.

Z dniem 23 kwietnia 1979r. skarżąca, na swój wniosek z dnia 20 kwietnia 1979r., została ponownie przeniesiona do pracy w zakładzie (...) w U. na stanowisko mistrza produkcji. Charakter jej pracy był taki sam, jak w zakładzie w P.. Z dniem 15 czerwca 1979r. powierzono jej, również na jej wniosek, stanowisko suszarniowej. Praca odbywała się na zmiany, tak jak produkcja. Na zmianie pracowała jedna suszarniowa. Skarżąca obsługiwała suszarnie komorowe, do których wózkami wwożono surową cegłę. W jednej komorze mieściło się około 15 wózków. Suszenie odbywało się w temperaturze 60-80 stopni C..

W okresie od 11 stycznia 1981r. do 10 stycznia 1982r. skarżąca przebywała na urlopie wychowawczym.

Z dniem (...), na mocy porozumienia między zakładami, skarżąca została zatrudniona w Zakładzie (...) w I. na stanowisku magazyniera-brakarza. Magazyn znajdował się na placu przed halą produkcyjną, znajdowały się na nim trzy suwnice do ładowania cegły. Do obowiązków skarżącej należał odbiór gotowej cegły z produkcji, wydawanie cegły do dalszego transportu, nadzorowanie wszystkich spraw związanych z przyjmowaniem wagonów z wapnem i węglem, rozładunkiem i zdaniem pustych wagonów, nadto odpowiedzialna była za pracowników transportu i sporządzała wszelką dokumentację związaną z czynnościami wykonywanymi w magazynie.

Z dniem 1 sierpnia 1983r. powierzono jej stanowisko mistrza produkcji. Skarżąca ponownie pełniła nadzór nad całym procesem produkcyjnym. Od dnia 10 lutego 1985r., na wniosek skarżącej z dnia 10 stycznia 1985r., powierzono jej ponownie stanowisko magazyniera placowego. Skarżąca wykonywała te same prace co we wcześniejszym okresie.

Od dnia 1 sierpnia 1992r. skarżącej przyznano wynagrodzenie według 9 kategorii zaszerogowania, wskazując jednocześnie jako stanowisko zajmowane przez ubezpieczoną referenta ds. ekonomicznych. Do końca zatrudnienia wnioskodawczyni takie stanowisko wskazywano w jej dokumentacji osobowej, natomiast w świadectwie pracy jako ostatnio zajmowane stanowisko wskazano księgową. Stosunek pracy został wypowiedziany ze skutkiem na dzień 31 października 2003r.

(bezsporne, ponadto uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu, wydanego w sprawie IV U 1446/17, świadectwo pracy k.13 pliku rentowego z sierpnia 2003r)

W 1996 albo 1997r., a więc nie później niż 31 grudnia 1997r., wprowadzono w Zakładzie (...) pierwsze komputery. Były to komputery z monitorami kineskopowymi. Tego rodzaju monitorów używano w zakładzie do 2005r. Ubezpieczona pracowała przy takim komputerze. Skarżąca zajmowała się księgowością, płacami i kadrami. Faktury wystawiała tylko w zastępstwie, tj. w sytuacji, gdy osoby za to odpowiedzialnej nie było w pracy. Księgowała zakupy, ale nie zajmowała się zamawianiem. Faktury zakupowe na początku przychodziły w formie papierowej, wprowadzało się je do programu. Ubezpieczonej przekazywano również dokumenty z produkcji, które musiała księgować, były to dokumenty papierowe. Skarżąca prowadziła też akta osobowe pracowników w formie papierowej. Wystawiała różne zaświadczenia, przy czym początkowo wszystko było papierowe, tzn. wypisywane było w komputerze i następnie drukowane. Ubezpieczona wprowadzała także do komputera ilość godzin, przepracowanych przez pracowników. Ilość przepracowanych godzin wynikała z dokumentów, które były tworzone przez mistrzów. Analizowała również listę obecności.

(bezsporne, ponadto korespondencja mailowa z zakładem produkcyjnym k.17-19 pliku emerytalnego z 2017r. i wyjaśnienia ubezpieczonej z rozprawy)

Decyzją z dnia 7 grudnia 2011r., znak (...), odmówiono ubezpieczonej prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z uwagi na niewykazanie stażu 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 1 stycznia 1999r. Organ rentowy odmówił

zaliczenia do stażu takiej pracy okresu od dnia 1 września 1977r. do dnia 16 stycznia 1983r. oraz od dnia 1 sierpnia 1983r. do dnia 30 czerwca 1995r., ponieważ przedłożone świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach zostało sporządzone na podstawie ustnego zeznania kierownika zakładu, które nie stanowi środka dowodowego w sprawie. Ubezpieczona nie składała odwołania od tej decyzji.

(bezsporne, ponadto decyzja w pliku emerytalnym z listopada 2011r.)

Decyzją z dnia 9 października 2017r., znak (...) ustalono ubezpieczonej kapitał początkowy. Z decyzji tej wynika, że suma okresów składkowych i nieskładkowych na dzień 1 stycznia 1999r. wynosi 21 lat i 4 m-ce. Decyzją z dnia 19 października 2017r., znak (...), przyznano ubezpieczonej prawo do emerytury od dnia 1 października 2017r., tj. od daty nabycia uprawnień do emerytury.

(bezsporne, ponadto decyzja w pliku KP)

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2018r. w sprawie IV U 1446/17 Sąd Okręgowy w Elblągu oddalił odwołanie ubezpieczonej od decyzji odmawiającej rekompensaty za pracę w szczególnych warunkach, wydanej dnia 19 października 2017r. Sąd ocenił w tamtej sprawie okres zatrudnienia objęty świadectwem wykonywania pracy w szczególnych warunkach od dnia 1 września 1977r. do dnia 30 czerwca 1995r., ustalając na podstawie dokumentacji osobowej – co wskazano wyżej – że skarżącej już od dnia 1 sierpnia 1992r. powierzono stanowisko referenta ds. ekonomicznych, które to stanowisko ubezpieczona zajmowała do końca zatrudnienia. Tym samym, nawet bez wyłączenia okresu pracy na stanowisku ślusarza i magazyniera oraz okresu urlopu wychowawczego, ubezpieczona do dnia 31 lipca 1992r. mogłaby wykazać 14 lat, 10 m-cy i 29 okresów pracy w szczególnych warunkach, zamiast wymaganych 15 lat. Już to skutkowało koniecznością oddalenia odwołania rozpoznawanego w sprawie IV U 1446/17, tym niemniej Sąd wyjaśnił także, że nie było podstaw do uznania za pracę w szczególnych warunkach okresów zatrudnienia na stanowiskach laboranta (1 miesiąc), ślusarza (3 m-ce i 16 dni) oraz magazyniera i magazyniera placowego (razem 8 lat i 5 dni). Łączny okres pracy w warunkach szczególnych, uznany za wykazany przez Sąd w sprawie IV U 1446/17, wyniósł 5 lat, 6 m-cy i 8 dni. Opisany wyrok jest prawomocny od dnia 10 lipca 2018r.

(bezsporne, ponadto wyrok z uzasadnieniem w aktach sprawy IV U 1446/17)

Sąd zważył, co następuje:

Wstępnie należy wyjaśnić, że z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych wynika, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r., jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej, wynoszący co najmniej 15 lat. Ust. 2 ww. art. mówi, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Celem rekompensaty, zwiększającej kapitał początkowy, jest w konsekwencji odpowiednie podwyższenie podstawy wymiaru emerytury, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. W taki sposób istotę rekompensaty określa sam ustawodawca, definiując ją w art. 2 pkt 5 ustawy jako odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Rekompensata przysługuje tym pracownikom, którzy osiągnęli co najmniej piętnastoletni okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tymi przepisami, w zakresie, który zdaniem stron był istotny z punktu widzenia rozpatrywanej sprawy, tj. dotyczącej pracy w szczególnych warunkach, za pracowników zatrudnionych w takich warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Rodzaje takich prac lub stanowisk ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zmianami; dalej: rozporządzenie RM z lutego 1983r.). Zgodnie z § 2 ust. 1 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

W orzecznictwie ugruntowana jest wykładania definicji rekompensaty, która jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy emerytalnej. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. (wyrok SN z dnia 16 maja 2018 r., wyrok SA w Katowicach z dnia 10 stycznia 2019 r., sygn. akt III AUa 1533/18, LEX nr 2625094).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że ubezpieczona nie nabyła prawa do emerytury pomostowej, gdyż bezspornie nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym w rozumieniu art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych – ani po 2008r. (przesłanka niezbędna do nabycia emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych), ani do 31 grudnia 2008r. przez łącznie 15 lat (przesłanka niezbędna do nabycia emerytury pomostowej na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych).

Odnośnie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym należy wyjaśnić, że wprawdzie ubezpieczonej emerytura taka nie była wypłacana, jednak ewentualne wykazanie przez skarżącą, że spełnia ona warunek 15 lat łącznego stażu pracy w szczególnych warunkach m.in. z uwagi na to, że wykonywała pracę przy komputerze z monitorem kineskopowym, wiązałoby się z koniecznością ustalenia także tego, że ubezpieczona mogła skutecznie dochodzić prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Trzeba w omawianej kwestii wskazać na wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018r., sygn. akt III UK 88/17, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, iż rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, ale prawa tego nie zrealizowała. W uzasadnieniu tego stanowiska Sąd Najwyższy wyjaśnił, że gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy emerytalnej. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy to natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej rekompensaty. O ile bowiem w ust. 1 przewiduje on pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą stanowi legitymowanie się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które przy spełnieniu pozostałych warunków dawałoby przecież podstawę do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym według dotychczas obowiązujących przepisów, o tyle w ust. 2 wymienia także przesłankę negatywną, stanowiąc, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje więc, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalnej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów stanowi bowiem ową szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Sąd Najwyższy podkreślił, że zarówno art. 2 pkt 5, jak i art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych posługują się tym samym pojęciem nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, przy czym pierwszy z nich stanowi o utracie możliwości nabycia tego prawa jako jednym z (pozytywnych) elementów definicji rekompensaty, natomiast drugi z tych przepisów uznaje nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej za negatywną przesłankę prawa do rekompensaty. Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest zatem prawidłowa wykładnia pojęcia „nabycie prawa do emerytury”, przy dokonywaniu której bez wątpienia pomocne będą odnoszące się do tego pojęcia wypowiedzi doktryny oraz orzecznictwa. Tak w doktrynie, jak i w judykaturze wyodrębnia się zaś nabycie prawa in abstracto (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa in concreto (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania in abstracto (por. R. Babińska: *Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych*, Warszawa 2007, s. 13-44 oraz K. Ślebzak: *Ochrona emerytalnych praw nabytych*, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecznictwo). Generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, ustanawia art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej. Regulację tę rozumie się natomiast w ten sposób, że jeżeli wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury (lub renty) zostały spełnione, to prawo do świadczenia powstaje nawet, gdy nie został złożony wniosek o jego przyznanie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014r., I UK 100/14, LEX nr 1567460 oraz z dnia 18 lutego 2015r., I UK 225/14, OSNP 2016 nr 11, poz. 141). Nabycie prawa in abstracto nie aktualizuje natomiast obowiązku instytucji ubezpieczeniowej do ustalenia i

realizacji świadczenia, bez uprzedniego podjęcia przez ubezpieczonego stosownej czynności, to jest złożenia wniosku emerytalnego (rentowego), przez którą to czynność wnioskodawca ujawnia się jako uprawniony do świadczenia i zainteresowany jego realizacją. Przewidziany w art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej wniosek o świadczenie nie jest zatem elementem układu warunkującego nabycie prawa do emerytury, gdyż ten jest zawarty w przepisach ustawy określających warunki do przyznania tego świadczenia. Jak zauważył Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 grudnia 2000r., III ZP 2/00 (OSNAPiUS 2001 nr 12, poz. 418), wniosek o przyznanie świadczenia stanowi jedynie żądanie realizacji powstałego ex lege prawa.

Moment złożenia wniosku ma natomiast znaczenie dla określenia początkowej daty uruchomienia wypłaty emerytury lub renty. Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia

wypłaca się bowiem poczynając od dnia powstania prawa do nich, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Ukształtowana tym przepisem relacja między nabyciem prawa do świadczenia a jego realizacją wyklucza możliwość wstecznego wypłacania emerytury lub renty, to jest za okres po nabyciu prawa do świadczenia a przed złożeniem wniosku o jego realizację, co ma zapobiegać zjawisku kapitalizacji świadczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2011r., I UK 86/11, L.). Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010r., II UZP 3/11, OSNP 2010 nr 17-8, poz. 217). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Sąd Najwyższy przypomniał też, że rozróżnienie powstania prawa do świadczeń emerytalno-rentowych i prawa do ich wypłaty występowało w ustawie z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (art. 73 i art. 99). Zatem istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 1989r., III UZP 11/89, OSNCP 1990 nr 6, poz. 72 i wcześniejszą uchwałę z dnia 10 sierpnia 1988r., III UZP 22/88, OSNCP 1989 nr 12, poz. 194, a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006r., III UK 95/06, LEX nr 950628). Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższą wykładnię art. 2 pkt 5 i art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, wskazując przy tym, że została ona przyjęta w orzecnictwie sądów powszechnych (por. wyroki Sądów Apelacyjnych: w L. z dnia 31 grudnia 2018r. w sprawie III AUa 548/18 i z dnia 23 stycznia 2019r. w sprawie III AUa 627/18 oraz w K. z dnia 10 stycznia 2019r. w sprawie III AUa 1533/18).

Mając na uwadze powyższe rozważania, należy wskazać, że nawet gdyby przyjąć, iż ta część okresu zatrudnienia ubezpieczonej na stanowisku referenta ds. ekonomicznych i księgowej, gdy praca była wykonywana przez nią z użyciem komputera z monitorem kineskopowym, była pracą w warunkach szczególnych, dla wykazania 15 lat łącznego stażu pracy w szczególnych warunkach konieczne byłoby uznanie za pracę w szczególnych warunkach także (zakwestionowanych w sprawie IV U 1446/17) okresów zatrudnienia na stanowisku magazyniera od 17 stycznia 1983r. do 31 lipca 1983r. i od 10 lutego 1985r. do 31 lipca 1992r., tj. 8 lat, i 5 dni. Wynika to stąd, że potencjalny okres pracy przy komputerze kineskopowym to 5 lat, 10 m-cy i 1 dzień (od ostatniego dnia okresu podanego przez zakład produkcyjny jako okres wprowadzenia do Zakładu (...) w I. komputerów z monitorami kineskopowymi, tj. od dnia 31 grudnia 1997r., do końca zatrudnienia, tj. do dnia 31 października 2003r.), a ostatecznie uznany w sprawie IV U 1446/17 okres pracy w szczególnych warunkach to 5 lat, 6 m-cy i 8 dni. Suma niebudzących wątpliwości w sprawie IV U 1446/17 okresów pracy w szczególnych warunkach i okresu pracy przy komputerze z monitorem kineskopowym to zatem 11 lat, 4 m-ce i 9 dni, a więc znacznie poniżej 15 lat. Jednocześnie jednak, gdyby za pracę w szczególnych warunkach uznać zarówno pracę magazyniera, jak i pracę przy komputerze z monitorem kineskopowym, to łączny staż pracy ubezpieczonej w szczególnych warunkach wprawdzie przekraczałby 15 lat, ale już na dzień 1 stycznia 1999r. (5 lat, 6 m-cy i 8 dni okresów niebudzących wątpliwości + 8 lat i 5 dni okresu pracy na stanowisku magazyniera + 2 lata i 1 dzień okresu pracy przy komputerze z monitorem kineskopowym).

W świetle powyższego należy stwierdzić, że ubezpieczonej nie przysługuje wnioskowana rekompensata. Wynika to stąd, że ewentualne udowodnienie przez skarżącą, iż w omówionych okresach wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w szczególnych warunkach, musiałoby jednocześnie skutkować przyjęciem, że odwołująca się nie utraciła

możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu tejże pracy w szczególnych warunkach. Nie jest przy tym istotne, że prawomocną decyzją z dnia 7 grudnia 2011r. ubezpieczonej odmówiono prawa do wcześniejszej emerytury, gdyż prawo takie powstaje ex lege, a ewentualna decyzja dotycząca emerytury stanowi wyłącznie potwierdzenie zgłoszenia przez osobę ubezpieczonego woli realizacji tego prawa. W konsekwencji badanie tego, czy w okresie wykorzystywania w pracy ubezpieczonej komputera z monitorem kineskopowym świadczyła ona stale i w pełnym wymiarze czasu pracę w szczególnych warunkach, okazało się nieistotne dla rozstrzygnięcia.

Niezależnie od tego wypadka jednak zauważyć, że praca ubezpieczonej na stanowiskach referenta ds. ekonomicznych i księgowej nie polegała wyłącznie na obserwacji i analizie danych wyświetlanych na monitorze kineskopowym, ale także na analizie i przetwarzaniu dokumentów papierowych, jak również na tworzeniu takiego rodzaju dokumentów. Taka zaś praca nie może zostać zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach W wykazie A dziale XIV poz. 5 rozporządzenia RM z lutego 1983r. wymienione są prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia – w kartografii, montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. Wymieniając prace w kartografii, montażu mikroelementów wymagającego posługiwania się przyrządami optycznymi oraz przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, prawodawca kładzie nacisk na to, aby były to prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia. Obie przesłanki, tj. szczególne obciążenie wzroku i precyzyjne widzenie, muszą być spełnione łącznie. W ocenie Sądu Okręgowego, wprowadzanie danych liczbowych (księgowych) do komputera z dokumentów papierowych, czy drukowanie dokumentów wytworzonych na komputerze, nie stanowi pracy wymienionej w rozporządzeniu. Komputer, zarówno w okresie wykonywania przez skarżącą pracy, jak i obecnie, stanowi zwykle narzędzie pracy. Praca biurowa wiążąca się z obsługą elektronicznego monitora ekranowego niewątpliwie obciąża wzrok, ale nie wymaga precyzyjnego widzenia. Wystarcza „zwykłe” widzenie, co najwyżej i w razie potrzeby skorygowane soczewkami. Sąd Najwyższy wskazał przykładowe stanowiska, które wymagają nieustannego wpatrywania się w monitor, wyszukiwania drobnych elementów, punktów, szczegółów w obrazie monitora, jak np. w kartografii, w wieży kontroli lotów, monitoringu obiektów, ulic itp., czy przy programowaniu komputerowym, co wymaga wprowadzania ciągów znaków, testowania i śledzenia wersów programu komputerowego. Tego typu prace nie tylko szczególnie obciążają wzrok, ale wymagają precyzyjnego widzenia, gdyż konieczna jest nieustanna obserwacja i precyzyjne widzenie, gdyż zwykle obraz na monitorze nie jest wytwarzany przez osobę, która monitor ten obsługuje. Tymczasem praca biurowa polega na tworzeniu obrazu przez osobę obsługującą monitor i tylko od tej osoby, a nie od czynników zewnętrznych, na które pracownik nie miał wpływu, zależne były zmiany obrazu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2013r. w sprawie II UK 236/12 i z dnia 4 września 2019r. w sprawie III UK 150/18). Skarżąca wprowadzała dane z dokumentów sporządzanych w formie papierowej, a zatem nie pracowała bezustannie z monitorem. Praca polegająca na wykonywaniu także innych czynności, które nie obciążały narządu wzroku i nie wymagały precyzyjnego widzenia, nie jest zatem wykonywana w warunkach szczególnych. Co do zasady praca z użyciem komputera nie jest uznawana za zatrudnienie w szczególnych warunkach dla celów emerytalnych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 13 czerwca 2017r. w sprawie III AUa 1364/16).

Reasumując, zaskarżona decyzja z dnia 12 sierpnia 2020r. odpowiada prawu, bowiem nie zostały przedłożone takie nowe dowody lub ujawnione nowe okoliczności istniejące przed wydaniem pierwszej decyzji o odmowie prawa do rekompensaty (z dnia 19 października 2017r.), które miałyby wpływ na dochodzone prawo. Tylko zaś w takiej sytuacji odwołanie mogłoby zostać uznane za zasadne, co wynika z art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej. Skutkowało to oddaleniem odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc i art. 99 kpc w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018r. poz. 265). Zasądzona od ubezpieczonej kwota 180 zł to stawka minimalna wynagrodzenia radcy prawnego, reprezentującego pozwanego.